WOLFHART PANNENBERG: BISERICA ÎN PREZENT ȘI ÎN VIITOR

Autor: Victoria Maria Deliu | 31 ianuarie 2022

Un articol de Wolfhart Pannenberg *pentru* First Things

Articol original: The Present and Future Church

În zorii acestui secol [secolul XX – n. tr.], creștinii din Europa și America de Nord nutreau așteptări serioase. Mulți lideri creștini aveau încredere că vor reuși să-și ducă la bun sfârșit misiunea, care nu era alta decât însăși creștinarea lumii. Pentru noi, cei de la finalul acestui secol, este ușor – mult prea ușor – să desconsiderăm retrospectiv acele așteptări ca pe un soi de „triumfalism", ca pe o supraestimare a capacității sau o încredere exagerată și nejustificată în planurile pe care acei oameni le articulaseră. Cei care cedează în fața tentației de a expedia rapid problema așteptărilor pe care le-au avut creștinii la începutul secolului par să fie, adesea, aceiași cu cei care disprețuiesc însuși misionarismul creștin. În aceeași linie de gândire, s-ar putea face vinovat de triumfalism și, de pildă, Apostolul Pavel?

Cu toate acestea, pare evident că acele așteptări serioase din urmă cu câteva decenii s-au transformat în deziluzii. Creștinii au subestimat forțele secularismului, în special pe cele ale naționalismului secularist, care au aruncat Europa în abisul Primului Război Mondial, desființându-i, astfel, poziția dominantă pe care o ocupase în istoria lumii. În multe feluri, a devenit din ce în ce mai evident că puterile europene erau deja complet secularizate. Să ne gândim la un exemplu care este de multe ori trecut cu vederea, anume nerespectarea promisiunilor națiunilor europene către populația creștină a Greciei. Europenii promiseseră să-i restabilească Greciei controlul politic asupra coloniilor sale antice din Asia Mică. Dar după Primul Război Mondial, și până astăzi (după cum se poate observa din condiția nefericită a Ciprului), a devenit tot mai clar că strategiile politice ale Occidentului, concentrate asupra puterii, au început să trateze cu indiferență situația creștinismului din lume. Creștinii din Răsărit au crezut că

dimensiunea creștină a identității lor depinde și poate fi facilitată cumva de așa-zisul Occident creștin. Însă dezamăgirea plină de amărăciune, pe care au fost constrânși să o trăiască, se păstrează până astăzi.

În mișcarea de decolonizare care a urmat celui de-Al Doilea Război Mondial, un rol important a fost jucat și de înstrăinarea statelor occidentale de rădăcinile lor culturale și religioase și, implicit, de sensul misiunii lor istorice care decurge de aici. În perioada post-colonială, bisericile creștine din lumea a treia au dat dovadă de o vitalitate misionară impresionantă, mai ales în Africa și în zone ale Asiei de Est. În același timp însă am fost martorii unei remarcabile renașteri a altor religii, în special a ceea ce numim de regulă principalele religii ale lumii. Îndeosebi, misiunile islamice au devenit o provocare formidabilă la adresa creștinismului. Creștinii care și-au pus toate speranțele în acest secol cu greu și-ar fi putut imagina și anticipa această nouă configurație a lumii.

Chiar în Europa, forțele secularizării, împreună cu bunăstarea generată de sistemul economic, au contribuit substanțial la procesul de înstrăinare a mentalității dominante de originile creștine ale culturii occidentale. Tocmai în spațiul în care altădată își exercitau autoritatea culturală, bisericile creștine au devenit acum doar o minoritate asediată. Situația este exacerbată de faptul că bisericile însele au adoptat, în varii moduri, o mentalitate seculară. Prin predici, prin catehează, prin însăși viața comunității bisericești, și uneori chiar prin oficierea slujbelor, bisericile încearcă să se adapteze la secularism. În felul acesta speră ca mesajul creștin să fie receptat cu bunăvoință de mai mulți oameni. Totuși, deja începem să observăm cum această strategie de adaptare se autosubminează.

De fapt, adaptarea la climatul secularist poate fi văzută ca un semn de slăbiciune, ca o pierdere a încrederii specific creștine. S-a observat deseori că bisericile *mainline* și, în genere, cele care adoptă strategia de adaptare la secularism sunt în declin, în vreme ce bisericile conservatoare continuă să se dezvolte. Evanghelicii și fundamentaliștii nu se simt stânjeniți să pună sub semnul întrebării și să conteste mentalitățile și comportamentele dominante din societățile noastre seculare. Totuși, dezvoltarea bisericilor conservatoare are costurile ei. Printre acestea se numără pierderea deschiderii și a disponibilității de a se raporta la condiția umană în toată varietatea și complexitatea ei, care adesea poate fi exasperantă, precum și înăbușirea căutării cât mai oneste a adevărului. Acestea fiind spuse, ironia este că tocmai aceste biserici pe care creștinii mai „sofisticați” le nesocotesc din cauza așa-zisei lor lipse de relevanță se dovedesc a fi adesea cele mai relevante pentru societățile noastre seculare. Aceste societăți sunt impregnate de o conștiință a neîmplinirii, a năzuințelor nedefinite – iar creștinii, care transmit un mesaj ce se distinge clar de spiritul secularismului și, mai mult, îl pune la îndoială, tocmai acestei conștiințe i se adresează, ea putând primi din partea lor cele mai bune soluții la problemele în care este cufundată.

Pe de altă parte, și protestele și manifestările irațională pot reprezenta provocări la adresa secularismului. Însă aceste reacții sunt însoțite de prea multe ori de indisponibilitatea de a aborda întrebările și problemele legitime care privesc credința creștină și de a cerceta în mod onest convingerile creștinilor. De aceea, un răspuns mai promițător la problema secularismului ar trebui să ia forma unei investigații oneste, deschise și raționale (dar nu „raționaliste”) atât a rădăcinilor modernității, cât și a conținutului tradiției creștine, inclusiv a scrierilor biblice. O atitudine rațională implică în mod necesar reflecția critică, însă dacă acea reflecție este cu adevărat critică, atunci ea trebuie să vizeze nu numai tradiția culturală, ci, cu o rigoare la fel de mare, și criticile aduse acestei tradiții.

Nu ar trebui ca cercetarea critică a tradiției biblice și a istoriei învățăturii creștine să fie guvernată de secularismul modern. Din contră, o asemenea cercetare ar trebui întreprinsă tocmai de dragul mesajului creștin însuși. Acest mesaj face ca o asemenea cercetare critică să fie deopotrivă necesară și posibilă, întrucât cuprinde o perspectivă și un mod de a înțelege unitatea dintre rațiune și credință. Unitatea dintre rațiune și credință a reprezentat diferența specifică a tradiției creștine încă din al doilea secol creștin, dacă nu chiar de mai devreme. Fiindcă există un singur Dumnezeu, Creatorul a tot și toate, care S-a revelat în Iisus Hristos, nu poate exista decât un singur adevăr, același pentru toate ființele umane. Prin urmare, ideea „rațiunii universale” nu trebuie considerată o invenție a modernității; rădăcinile ei se găsesc în învățătura creștină despre Dumnezeu și a stat la baza modului în care creștinismul timpuriu și-a înțeles misiunea universală. Încrederea că fiecare adevăr particular trebuie să fie, în ultimă instanță, în armonie cu Dumnezeul unic și cu revelarea Sa continuă să fie condiția de posibilitate a capacității formatoare și a puterii transfiguratoare a credinței creștine în viața oamenilor, a societăților și a culturilor.

Această capacitate formatoare și această putere transfiguratoare a credinței creștine par să se fi aflat în declin în ultimele secole, în mare parte din cauza accepțiunii larg răspândite, conform căreia rațiunea și credința aparțin de sfere diferite ale lumii sau reprezintă dimensiuni diferite, chiar contradictorii, ale experienței umane. Modernitatea s-a străduit să emancipeze rațiunea de credință și multor teologi ai epocii moderne li s-a părut oportun să accepte separarea celor două. Însă ceea ce a ajuns să fie o reală ruptură între rațiune și credință, atât în vastitatea, cât și în profunzimea ei, nu poate fi pusă pur și simplu pe seama teologilor moderniști și a pietiștilor subiectiviști. Unitatea dintre rațiune și credință a început să se fisureze încă din secolul al XVI-lea, odată cu divizarea Bisericii occidentale ca urmare a eșecului Reformei.

Conflictele violente dintre confesiunile creștine și teologiile lor aferente au diminuat încrederea în unitatea dintre credință și rațiune. Conform învățăturii creștine, după cum am spus, adevărul nu poate fi decât unul singur, însă în zorii modernității, creștinismul tocmai se împărțea în tabere care își disputau adevărul. Până când bisericile și-au

epuizat energia și sârguința de a câștiga bătăliile pe care le purtau unele cu altele, mulți oameni care se gândiseră atent la aceste probleme ajunseseră deja la concluzia că adevărul unic, predicat de învățătura creștină, nu putea fi regăsit în niciuna dintre confesiunile aflate în conflict. Istoria divizării creștinismului și a războaielor religioase a facilitat apariția culturii seculare, care era hotărâtă să se elibereze cu totul de religie. Unitatea care existase cândva între rațiune și credință se dezintegra acum, pe măsură ce tot mai mulți oameni considerau că credința este „religioasă", pe când rațiunea este „seculară". Una dintre consecințele acestor multiple destrămări a fost faptul că credința creștină și-a pierdut, în mare parte, puterea de a transforma viața personală, socială și culturală.

Cei care încearcă să adapteze conținutul tradiției creștine la standardele seculare ar putea crede că, prin aceasta, restabilesc unitatea pierdută dintre rațiune și credință. Însă o asemenea adaptare este doar un substitut disperat, inutil și, în definitiv, periculos pentru acea unitate, deoarece implică un proces unilateral. Cu alte cuvinte, această strategie îi acordă culturii seculare capacitatea și legitimitatea de a îngloba și transforma totul. Din contră, unitatea autentică dintre rațiune și credință promite să ofere alternative reale la interpretarea secularã a realității, în timp ce își propune să păstreze tot ceea ce este adevărat și corect din experiența secularã. Creștinismul nu poate să-și redobândească puterea transfiguratoare fără ca încrederea în unicitatea mesajului, care îl distinge de orice alte interpretări ale realității, să fie restabilită. Bisericile trebuie să admită că aceasta este prima și cea mai importantă sarcină pe care o au de îndeplinit astăzi.

Potrivit creștinismului, mesajul Împărăției lui Dumnezeu este condiția indispensabilă care dă sens și semnificație vieții umane, atât la nivel individual, cât și la nivel social. Împărăția lui Dumnezeu nu este ceva care să stea în puterea noastră, ceva ce am putea înfăptui noi, oamenii, și nici ceva care să poată fi echivalat cu viața Bisericii. Mai degrabă, este orizontul sau criteriul ultim al vieții individuale și sociale, inclusiv al vieții Bisericii. Misiunea Bisericii este să fie un semn al Împărăției lui Dumnezeu. Împărăția însăși este conținutul speranței noastre eshatologice; atunci când spunem că sperăm la Împărăția lui Dumnezeu, spunem, de fapt, că sperăm ca viețile noastre de muritori să fie transfigurate prin participarea la măreția veșnică a lui Dumnezeu, săvârșită de puterea Duhului Sfânt de a-i învia pe cei morți. Speranța noastră își trage seva din înseși Crucificarea și Învierea lui Hristos. Vom depăși limitele existenței noastre prezente și tranzitorii, momentan doar prin anticipare, și într-o bună zi pe deplin, luând parte la viața cea nouă care a pătruns în lume prin Învierea lui Iisus.

În *Constituția dogmatică despre Biserică* (*Lumen Gentium*) [unul din documentele principale ale Conciliului Vatican II, promulgat de Papa Paul al VI-lea la 21 noiembrie 1964; „lumen gentium", expresie latinească pentru „Lumina Națiunilor", reprezintă sintagma introductivă a documentului: „Hristos este Lumina Națiunilor" – n.tr.],

Conciliul Vatican II descrie Biserica ca pe un semn și instrument al acelei speranțe eshatologice. (Descrierea Bisericii ca semn, deși nu și ca instrument, al Împărăției lui Dumnezeu a fost adoptată și de Consiliul Mondial al Bisericilor în 1968.) Conform Conciliului Vatican II, Biserica semnifică, mai întâi, promisiunea uniunii cu Dumnezeu și, apoi, comuniunea dintre ființele umane. Uniunea cu Dumnezeu ocupă, așadar, locul principal în destinul nostru uman, iar din ea decurge comuniunea cu semenii noștri. Însă în anii care au urmat Conciliului, această ordine a fost deseori inversată. Se sugerează uneori că scopul ultim ar fi comunitatea oamenilor și că nu contează absolut deloc care este fundamentul acestei comunități. Din perspectiva acestui „ecumenism secular", Biserica este văzută ca un agent al transformării politice și sociale, transformare care ar trebui să ducă la unirea umanității. Cu toate acestea, doar păstrând conștiința faptului că prioritatea noastră este uniunea cu Dumnezeu, așa cum s-a afirmat la Conciliul Vatican II, este posibil ca speranța noastră creștină să înțeleagă, să cuprindă și să depășească imperfecțiunile inevitabile ale aranjamentelor politice și sociale. De altfel, această prioritate a comuniunii cu Dumnezeu este și cea care distinge Biserica de orice altă formă de comunitate umană. Biserica este comuniunea tuturor acelora care împărtășesc credința în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, și sunt uniți întru El prin Botez și Împărtășanie.

Biserica poate ajuta cel mai mult lumea de astăzi prin ceea ce are și poate face ea cel mai specific. Își poate îndeplini cel mai eficient misiunea de a fi un semn al destinului ultim al omului și al întregii umanități tocmai prin a fi o comunitate liturgică, o comunitate care se închină în fața lui Dumnezeu. Destinul ultim al oamenilor este să se unească cu Dumnezeu și, prin acea uniune, să se unească apoi unii cu alții. Ființele umane se pot asocia în multe feluri pentru a forma o comunitate, chiar o comuniune. O bandă de infractori este, fără îndoială, o comunitate… în felul ei. Însă Împărăția lui Dumnezeu nu este orice comunitate. Ea este comuniunea cu Dumnezeu prin Hristos în numele Duhului Sfânt. Această comuniune este destinul umanității, iar Biserica, în special prin viața ei liturgică, reprezintă anticiparea acelui destin. Așadar, viața Bisericii este ea însăși parte componentă a mesajului Bisericii, anume a promisiunii care i-a fost oferită lumii, conform căreia își va afla viitorul în Împărăția lui Dumnezeu.

Bisericile de astăzi se ridică la înălțimea naturii și misiunii lor în măsura în care viața lor reflectă paradigma evenimentului liturgic, adică în măsura în care mărturisesc uniunea creștinilor, fundamentată pe comuniunea lor cu Dumnezeu, într-o credință, un botez, o împărtășanie. Dacă adunările locale și universale ale creștinilor s-ar conforma acestei paradigme, atunci ar exista comuniuni de comuniuni, comuniuni de comunități locale, strânse în jurul săvârșirii Liturghiei. Într-o anumită măsură, bisericile de astăzi se sprijină pe această structură – dar numai într-o anumită măsură. De cele mai multe ori însă sunt văzute ca niște instituții locale sau internaționale, asemeni altor instituții sociale, care au o organizare și structuri birocratice specifice. În plus, existența separată a bisericilor la diferite niveluri ale societății creează o imagine a pluralizării religioase,

cu confesiuni aflate în competiție și deseori chiar în conflict.

În ultimii ani, teologii romano-catolici și ortodocși au început să elaboreze o ecleziologie „a comuniunii”. Aceasta este foarte promițătoare din punct de vedere ecumenic. Ecleziologia comuniunii este un răspuns la accentul pus de protestanți asupra congregației locale, unde se poate predica Evanghelia cea adevărată și se pot oficia cum se cuvine Sfintele Taine (Confesiunea de la Augsburg, 1530). Cel puțin în principiu, ecleziologia comuniunii oferă o bază comună pentru gândirea ecumenică despre biserică, însă chiar și așa, câteva probleme rămân în picioare. Dintre acestea, două merită amintite pe larg.

În primul rând, nu toate bisericile au în vedere același lucru atunci când se referă la „biserica locală” ca fiind unitatea de bază a vieții ecleziastice. Biserica locală ar putea însemna comunitatea liturgică dintr-un loc anume, caz în care biserica universală ar consta într-o comuniune de comunități locale. Însă în terminologia romano-catolică, „biserica locală” înseamnă dieceză sau sediu episcopal. În Biserica timpurie, dieceza era o mică unitate geografică, concentrată în jurul unui lăcaș de cult, în timp ce astăzi, dieceza este mai degrabă organizarea regională a mai multor comunități locale. Unitatea diecezei în accepțiunea modernă este dată de prezența episcopului mai degrabă decât de comuniunea credincioșilor. În această înțelegere a bisericii locale, se consideră că episcopul trebuie să oficieze Euharistia, deși, de obicei, un preot, și nu episcopul este cel care face de fapt acest lucru într-o comunitate locală sau parohie anume. Acest obicei ridică problema relației dintre slujirea preotului (sau a prezbiterului) și cea a epsicopului, problemă de o importanță majoră din perspectivă ecumenică. Dacă autoritatea și demnitatea episcopală derivă din oficierea Liturghiei, atunci aceasta ar clarifica structura de comuniune a bisericii, în sensul în care ar sublinia natura episcopală pe care ar avea-o slujirea preotului de fiecare dată când episcopul nu ar fi în fapt prezent. Dacă, pe de altă parte, slujirea episcopului este definită de supravegherea și coordonarea bisericilor locale, criteriul ei trebuie să fie unitatea euharistică celebrată în fiecare dintre acestea.

Așadar, prima problemă este dată de necesitatea de a clarifica ce se înțelege prin „biserică locală”. Cea de-a doua problemă, strâns legată de prima, vizează autoritatea ierarhică din viața bisericii. Este evident că, pentru a se păstra unitatea de credință, sunt necesare supravegherea și controlul, exercitate atât în interiorul fiecărei congregații, cât și asupra tuturor. Acestea au fost prima dată exercitate de Apostoli, iar apoi s-a degajat o formă ierarhică a slujirii – mai întâi au fost predicatorii călători din perioada creștinismului timpuriu, apoi a apărut episcopatul ca sediu al autorității regionale, iar mai târziu au apărut mitropoliții și patriarhii. Însă aceste forme ierarhice ale slujirii nu îndeplinesc numai funcția de supraveghere și control. Ele îndeplinesc și o funcție reprezentativă: oricare slujitor din ierarhie este reprezentantul unității credinței pentru oamenii din biserica sa și, în același timp, este reprezentantul oamenilor din

biserica sa în fața tuturor celorlalte biserici. Din nefericire, lucrurile nu au arătat mereu așa în realitate.

De-a lungul istoriei ierarhiei bisericești, s-a tins adesea către forme de supraveghere și control care nu au fost în concordanță cu natura Bisericii. Să ne amintim ce a spus Hristos: „Ştiţi că domnitorii neamurilor fac pe stăpânii cu ele, iar mai marii lor se poartă cu tiranie cu ele. Între voi să nu fie aşa! Ci oricine vrea să fie mai mare între voi trebuie să devină slujitorul vostru, iar cel ce vrea să fie primul între voi trebuie să devină sclavul vostru, tot aşa cum şi Fiul Omului a venit nu ca să fie slujit, ci ca să slujească şi să-Şi dea viaţa ca răscumpărare pentru mulţi.” (Matei 20:25-28) Nu este vreun secret că de-a lungul istoriei Bisericii, comportamentul mai marilor clerului nu s-a distins mereu atât de mult de cel al domnitorilor neamurilor. Orice persoană înzestrată cu autoritate trebuie să fie extrem de conștientă de tentația de a exercita puterea cu scopul de a forța Biserica să se alinieze propriilor sale idei. A rezista în fața acestei tentații presupune mai mult decât pur și simplu a te declara slujitorul lui Hristos și al Bisericii.

Cea mai eficientă soluție la problema abuzului de autoritate care s-a găsit în istoria creștinismului a fost înființarea structurilor conciliare la diferite niveluri ale vieții Bisericii. Această soluție nu funcționează perfect, dar este singura pe care o avem; iar dacă acceptăm că slujirea îndeplinește, într-adevăr, funcția reprezentativă despre care vorbeam mai devreme, atunci devine necesar ca responsabilitatea autorităților ierarhice să fie accentuată în fața instituțiilor conciliare. Repet, această funcție constă într-o reprezentare bilaterală. Un slujitor din ierarhie reprezintă membrii unei biserici locale, regionale sau chiar universale, dar totodată, el reprezintă în fața acelor membri Crezul apostolic și, prin urmare, autoritatea lui Hristos Însuși. În practica efectivă însă, aceste două direcții ale reprezentării nu se armonizează mereu, să spun așa – iar acest lucru a ridicat cele mai dificile probleme legate de exercitarea autorității în Biserică. Slujitorii Bisericii, indiferent de treapta pe care o ocupă în ierarhie, nu se pot mulțumi doar să reprezinte pur și simplu spiritul comunității lor, fiindcă uneori trebuie să se opună opiniilor și atitudinilor nepotrivite ale oamenilor în virtutea credinței creștine. Pe de altă parte, în asemenea cazuri, nu ar trebui nici să-și impună judecata asupra oamenilor, chiar dacă pot să o facă. Rolul lor este doar acela de a mărturisi Cuvântul lui Dumnezeu, așa cum îl deslușesc și îl înțeleg ei. Slujirea nu înseamnă impunere și constrângere, ci înseamnă sfătuire și convingere.

Una dintre funcțiile instituțiilor reprezentative din Biserică este de a asigura autoritatea învățăturii creștine transmise. Atât ierarhia bisericească, cât și structurile conciliare îndeplinesc această funcție. Cei care au autoritatea de a-i învăța pe credincioși reprezintă, înainte de toate, autoritatea lui Hristos, însă reprezintă și comuniunea Bisericii, la toate nivelurile sale, de la adunările locale până la confreria universală. Cu excepția nivelului local, această structură de autoritate în ceea ce privește învățătura transmisă nu este dezvoltată în protestantism. În timpul Reformei, s-au făcut câteva

eforturi în acest sens, însă cele mai multe biserici protestante nu au reușit să creeze și să elaboreze procedurile și instituțiile care să asigure, în interiorul familiilor lor confesionale, continuitatea învățăturii creștine. Una dintre consecințe a fost că unele biserici, în special cele luterane, au devenit destul de tradiționaliste. Au ridicat autoritatea scrierilor lor confesionale din secolul al XVI-lea pe cea mai înaltă poziție, iar aceste scrieri s-au transformat într-un substitut steril pentru procedurile, instituțiile și, în definitiv, slujirea vie, menită să asigure autoritatea continuă a învățăturii transmise. De pildă, aceste biserici nu pot să răspundă și să reacționeze la circumstanțele care se schimbă sau la noi înțelegeri ale Scripturii, într-un mod care să le păstreze specificul confesional.

Pe de altă parte, Biserica Romano-Catolică a reușit mult mai bine să conceapă niște modalități prin care să asigure autoritatea învățăturii transmise, însă a făcut acest lucru cu costul unei rigidități excesive. Dacă cei care au autoritatea de a-i învăța pe credincioși sunt, totodată, și reprezentativi – în sensul în care reprezintă autoritatea lui Hristos și comuniunea Bisericii –, atunci trebuie *să fie primiți* ca atare de comunitatea creștină căreia i se adresează, anume ca învățători cu autoritate și ca instanțe reprezentative ale ei. Nu este suficient doar să pretindă că sunt niște învățători reprezentativi. Comunitatea de creștini căreia ei i se adresează va primi sau nu învățătura, în funcție de propria credință a membrilor în Iisus Hristos și de înțelegerea Scripturii ca mărturie a revelației lui Dumnezeu în Hristos. Abia în procesul receptării învățăturii se vede dacă învățătorii au fost sau nu reprezentativi.

Mai mult decât atât, forma acestei învățături este întotdeauna dependentă și limitată de o serie de condiții istorice, precum limbajul și modurile dominante de gândire dintr-o anumită epocă. O învățătură poate fi reprezentativă pentru o biserică într-o perioadă de timp particulară, însă probabil nu pentru întreaga Biserică sau probabil nu într-un mod care să fie relevant și pentru momentele ulterioare pe care le va traversa acea biserică. O învățătură nu poate fi exprimată într-o formă ultimă, corespunzătoare adevărului pe care îl vizează. O asemenea învățătură are autoritate în măsură în care se va dovedi realmente reprezentativă, atât pentru comunitatea creștină, cât și pentru Cuvântul lui Dumnezeu. Nu este niciodată scutită de reflecții critice, spre deosebire de Evanghelii, așa cum sunt ele mărturisite în Scriptură. Dar nu trebuie să se teamă de reflecțiile critice, ca și când ar considera că își pierde autoritatea din cauza lor. Orice învățătură care este reprezentativă într-un grad semnificativ pentru comunitatea ecleziastică are autoritate. Reflecțiile critice pe care le am eu în vedere implică faptul că învățătura are autoritate și, prin urmare, că trebuie să fie tratată cu mare seriozitate.

Scopul acestei învățături este de a mărturisi revelația lui Dumnezeu în Hristos. Prin urmare, acest scop poate fi atins doar dacă învățătura este supusă unei investigații critice riguroase și unei discuții în lumina Scripturii, chiar dacă se va dovedi necesar ca forma învățăturii să fie modificată în urma acestui proces. Indiferent de ce instituții și

proceduri s-ar servi, este deosebit de important ca bisericile să găsească o cale de a transmite în continuare o învățătură înzestrată cu autoritate, într-un mod reprezentativ, astfel încât unitatea de credință și unitatea Bisericii să-și poată găsi o expresie rezonabilă. Dacă evităm pretențiile mai rigide ale unora, îndreptate înspre o formă imuabilă de autoritate a învățăturii, avem o șansă să facilităm un consens al bisericilor cu privire la această chestiune. Istoria ne-a învățat că rigiditatea inutilă a autorităților clericale, însărcinate cu transmiterea învățăturii, de a impune anumite decizii particulare a mers mână în mână cu setea de putere care le-a corupt. Așadar, discuția ecumenică a acestei probleme este foarte delicată și adesea dureroasă. Cu toate acestea, nu trebuie să considerăm că este imposibil să găsim o soluție, întrucât este extrem de evident că comunitatea creștinilor are mare nevoie să fie întărită de unitatea care ar decurge dintr-o formă sau alta a învățăturii reprezentative, continue și înzestrate cu autoritate. La rândul ei, această unitate îi este necesară Bisericii, pentru a-și îndeplini misiunea de semn al destinului ultim al umanității.

Nu ar trebui să ne surprindă faptul istoric potrivit căruia claritatea și inteligibilitatea Bisericii ca semn al destinului ultim al umanității au fost puternic estompate. De altfel, acestea se estompează cu fiecare comunitate de creștini care este sedusă de spiritul secularismului într-o asemenea manieră, încât devine incapabilă să mai recunoască diferența dintre noua viață întru Hristos și „stilurile de viață” ale lumii. Biserica își pierde, în mod tragic, din puterea sa de a prefigura destinul nostru ultim și din cauza abaterilor morale ale clerului, dat fiind că membrii lui reprezintă Biserica și sunt, cum ar veni, semne ale semnului. Însă cel mai dureros mod prin care semnul Bisericii devine de nedeslușit este dat de diviziunile din sânul ei. Bisericile sunt divizate și fiecare biserică în parte trebuie să admită că deplinătatea ei de *a fi într-adevăr* Biserica este afectată. Într-o asemnea situație, sarcina ecumenică – aspirația către o comuniune deplină a tuturor creștinilor – devine obligatorie pentru toți cei care îi sunt credincioși Bisericii lui Dumnezeu.

În trecut, fiecare biserică în parte susținea că este unica Biserică adevărată. Însă pretențiile fiecăreia subminau credibilitatea tuturor. Astăzi însă, situația este și mai greu de tolerat în această privință. Creștinii care aparțin de diferite tradiții confesionale se recunosc astăzi, în mod oficial, unii pe alții ca creștini și cu toate acestea rămân divizați și nici măcar nu și-au retras până acum condamnările reciproce pe care tradițiile lor le-au formulat în urmă cu câteva secole. Creștinii recunosc din ce în ce mai mult că diviziunile dintre ei nu mai sunt justificate și sunt conștienți de faptul că păstrarea acestor diviziuni împiedică misiunea Bisericii de a fi un semn al Împărăției lui Dumnezeu. Credibilitatea fiecărei biserici este redusă de această stare de fapt și în special este redusă credibilitatea oricăreia dintre ele de a pretinde că este unica Biserică adevărată.

Cu siguranță că fiecare biserică trebuie să se străduiască să își împlinească chemarea pe

care a primit-o de la Dumnezeu, însă pentru niciuna dintre ele, acea chemare nu se poate referi la statutul său ca unică Biserică adevărată. Pentru că El este Dumnezeul tuturor celor care mărturisesc în numele Său, comuniunea tuturor creștinilor și a bisericilor lor este o poruncă inerentă credinței și devotamentului lor. Așadar, respectând natura Bisericii, înțelegem că aceasta este incompatibilă cu pretenția fiecărei biserici în parte de a fi unica Biserică adevărată. În mod cert însă, comuniunea ecleziastică implică unitatea de credință și supunerea în fața Dumnezeului Unic. În tot cazul, unitatea de credință nu înseamnă conformarea tuturor confesiunilor la aceeași înțelegere și interpretare a credinței celei unice. Vor exista mereu diferențe de înțelegere și interpretare a credinței între și în interiorul bisericilor, fiindcă, așa cum ne amintește Sfântul Pavel, cunoașterea noastră este imperfectă și va rămâne așa până când Domnul Nostru se va întoarce în glorie.

Ne putem mărturisi credința împreună. Interpretările diferite nu împiedică în mod necesar comuniunea ecleziastică, întrucât diferențele sunt o consecință inevitabilă a pluralității circumstanțelor și experiențelor noastre istorice. Unitatea este necesară, pentru că suntem de fapt uniți de Unul și Același Dumnezeu. Dacă creștinii și bisericile lor se recunosc astăzi unii pe alții ca creștini – și, cu câteva excepții, chiar așa stau astăzi lucrurile –, atunci reiese că comuniunea devine obligatorie. Căci tuturor bisericilor noastre li se poruncește să fie Biserica lui Hristos.

În zorii celui de-al treilea mileniu ar trebui să fie evident că problema ecumenică are o importanță majoră pentru viața bisericilor. Comuniunea ecleziastică este necesară pentru a se restabili credibilitatea Bisericii ca semn al Împărăției lui Dumnezeu, care este, în fapt, viitorul umanității. Diferitele tradiții confesionale pot continua să îmbogățească conștiința istorică a creștinilor. Pot fi în continuare surse pentru înțelegerea, interpretarea și formularea credinței unice a Bisericii celei unice, căci aceasta este sarcina lor permanentă. Dar nu mai trebuie să îi despartă pe cei care se recunosc reciproc ca creștini. Mișcarea ecumenică din acest secol a adus contribuții considerabile la precizarea și articularea fundamentelor necesare unei astfel de recunoașteri reciproce. Ne putem gândi, de pildă, la Documentul de la Lima, realizat de Comisia pentru Credință și Ordine din cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor, care are în vedere Botezul, Împărtășania și Preoția sau la mai recenta formulare comună a credinței apostolice după modelul Crezului de la Niceea.

Dacă liderii bisericilor ar recunoaște că acordul unanim în chestiunile care țin de interpretarea teologică nu este nici posibil, nici necesar pentru comuniunea ecleziastică și dacă ar accepta că Însuși Dumnezeu poruncește comuniunea tuturor bisericilor, atunci ar trebui să decidă cât mai repede să demareze câteva discuții cu privire la condițiile concrete în care comuniunea ecleziastică ar putea fi reluată. Întrucât acele condiții vor fi, probabil, diferite într-o anumită măsură de la o biserică la alta, va fi necesar ca detaliile lor să fie explorate și stabilite prin discuții bilaterale. Nimeni nu

poate prezice cu exactitate care vor fi rezultatele unui asemenea efort. Ceea ce este crucial acum este ca acest efort să fie întreprins cât mai urgent, dat fiind că știm acum că nicio biserică nu poate să îi fie credincioasă lui Dumnezeu sau să își respecte adevărata natură de semn al Împărăției de la sfârșitul veacurilor, dacă nu ia în serios problema ecumenică.

Așadar, dacă în cel de-al treilea mileniu, Biserica intenționează să își urmeze chemarea pe care a primit-o de la Dumnezeu, avem mare nevoie să ne recăpătăm încrederea în mesajul specific creștin al Împărăției lui Dumnezeu. Hegemonia tiranică a secularismului poate fi înlăturată doar de creștinii care vor avea suficient curaj să refuze să-și conformeze credința spiritului vremurilor. În termenii Documentului de la Hartford, redactat de teologii americani în 1975, Biserica trebuie să fie „împotriva lumii pentru binele lumii”. Desigur, aceasta înseamnă că nu trebuie să echivalăm credința unică cu nicio tradiție confesională, în special cu niciuna dintre cele care s-au degajat în urma evenimentelor și divizărilor tragice din secolul al XVI-lea. Înseamnă, de asemenea, că creștinii trebuie să reziste ideii larg răspândite, a separării dintre rațiune și credință, care implică negarea adevărului unic, care este adevărul Unui singur Dumnezeu revelat în Iisus Hristos. În plus, mai înseamnă că trebuie să continuăm, neobosiți, eforturile de a găsi niște instituții mai adecvate pentru transmiterea învățăturii creștine – niște forme ale slujirii care să Îl reprezinte pe Hristos comunității și să reprezinte comunitatea în fața tuturor membrilor ei și a întregii lumi. Fiecare dintre aceste lucruri este necesar pentru, și sporit de, imperativul ecumenic de comuniune a tuturor creștinilor – astfel încât Biserica să își redobândească credibilitatea de a fi un semn în timp, o prefigurare a viitorului care i-a fost promis umanității, anume Împărăția lui Dumnezeu.

Acest articol a fost tradus cu acordul publicației *First Things*.

Imagine: Unsplash